

NORGES DØVEFORBUND
KRONPRINS HAAKON MAGNUS ER NORGES DØVEFORBUNDS HØYE BESKYTTER

Til

Helse- og omsorgsdepartementet

v/ helse- og omsorgsminister Ingvil Kjerkol

Oslo 02.05.2023

Norges Døveforbunds innspill til NOU 2023:4 Tid for handling

Norges Døveforbund (NDF) takker for muligheten til å komme med innspill til NOU 2023:4 Tid for handling. NDF er en religiøst nøytral organisasjon, interesseorganisasjon for døve og hørselshemmede og en språkpolitisk organisasjon som jobber for å styrke norsk tegnspråks stilling.

NDF har lest gjennom Tid for handling, og vi ser at utredningen er godt gjennomført med tanke på dokumentasjonen av fremtidens behov for helsepersonell. Imidlertid ser vi at utredningen ikke har hensyntatt en språkminoritets rett til tilgang på tegnspråklig helsepersonell.

Det er omtrent 16.500-25.000 døve mellom 0-100 år i Norge. De har det samme behovet for en helsetjeneste som hørende mennesker. Forskjellen mellom døve og hørende er at de døve ønsker helsepersonell som også kan tegnspråk. Det å kunne kommunisere direkte med et helsepersonell på sitt morsmål eller førstespråk, skaper en tryggere relasjon mellom tjenestemottaker og tjenesteyter. NDF vet at mange døve og hørselshemmede opplever stress, angst og frustrasjon når de, i det de trenger helsehjelp, blir imøtekommet med personell som i svært varierende grad har kunnskap om og kjennskap til døve, hørselshemmede og tegnspråk.

Det er et mål for NDF at døve og hørselshemmede skal få helsehjelp fra personell som selv kan tegnspråk. Vi peker på språkloven som sier at norsk tegnspråk er likeverdig med norsk, som språklig og kulturelt uttrykk (§7, andre setning). Vi ønsker å ta opp at det står under språklovens §1, bokstav c, at offentlige organ tar ansvar for å fremme og verne norsk tegnspråk. Norge har tatt FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter som understreker at *alle har rett til den høyest oppnåelige helsestandard, både fysisk og psykisk* (FN ØSK 1966: artikkel 12), samt FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (FN SP 1966: artikkel 27) *der språklige minoriteter har rett til å bruke sitt eget språk*, inn i den norske menneskerettsloven. Språkproposisjon prop. 108 L (2019-2020):9, skriver videre at *språklige hensyn skal være med i politikktutformingene på en lang rekke områder, som i utdanningssektoren, [...], helsesektoren, [...]. Språklige hensyn må også ha forrang framfor kortsiktige økonomiske og praktiske hensyn der det er nødvendig.*

NDF mener at disse lovene utløser et krav om å sørge for at døve og hørselshemmede helsehjelpsmottakere får helsehjelp av tegnspråklig helsepersonell.

NORGES DØVEFORBUND

KRONPRINS HAAKON MAGNUS ER NORGES DØVEFORBUNDS HØYE BESKYTTER

NDF foreslår derfor følgende løsninger:

- Tilrettelegging av helsefaglig utdanning
- Offentlig støtte til omskolering av døve og hørselshemmede
- Systematisk jobbing for holdningsendring
- Ekstra studiepoeng for de med minoritetsspråk som morsmål/førstespråk
- Interkommunalt og interfylkeskommunalt samarbeid

Tilrettelegging av helsefaglig utdannelse

Norges Døveforbund mener at all helsefaglig utdanning i Norge bør kunne tilrettelegges for døve og hørselshemmede studenter slik som Universitetet i Sørøst Norge (USN) har gjort med prosjektet «Tegnspråklig vernepleierutdanning». I prosjektet sørger USN for at alt i forbindelse med studiet er tilrettelagt døve og hørselshemmede studenter. Universitetet ordner med tegnspråktolker til undervisningstimer, studentene får jobbe sammen i kollokvier, og praksisplassene har behov for tegnspråklige vernepleiere. NDF mener at ved at flere utdanningsinstitusjoner tar i bruk de samme virkemidlene som USN har gjort, vil det føre til at flere døve og hørselshemmede velger utdanning innen helse- og omsorgsyrker.

<https://www.usn.no/studier/finn-studier/vernepleierutdanning-tilrettelagt-for-tegnsprak/>.

Offentlig støtte til omskolering av døve og hørselshemmede

Norges Døveforbund vet det er flere døve og hørselshemmede som er arbeidsledige, som mangler utdanning på grunn av dårlig skolegang eller jobber med de lavest lønte stillingene i helsevesenet. Vi mener det offentlige bør jobbe mer med å informere relevante aktører, som NAV, arbeidsgivere/-plasser om muligheter til å omskolere døve og hørselshemmede til å ta fagbrev som helsearbeider. Det er ikke mange arbeidsgivere som vet om denne ordningen; https://utdanning.no/tema/nyttig_informasjon/fagbrev_pa_jobb, og vi regner med at det gjelder for ansatte innen NAV også. Vi frykter at aktører tror det koster mye å omskolere eller bidra til kompetanseheving hos døve og hørselshemmede, og de derfor unnlater å gi døve og hørselshemmede denne muligheten.

Systematisk jobbing for holdningsendringer

Norges Døveforbund mener at det må jobbes systematisk med å endre holdninger og fordommer mot døve og hørselshemmede som tar helsefaglig utdanning både på videregående skole- og høyskole-/universitetsnivå. Døve og hørselshemmede studenter oppgir at de blir møtt med negative holdninger og motarbeidelse fra faglærere og forelesere, og det påvirker deres motivasjon til å fullføre utdanningen. NDF kjenner til et dusin sykepleiere i Norge som er døve eller hørselshemmede selv. Flere av dem har fått jobb som

NORGES DØVEFORBUND

KRONPRINS HAAKON MAGNUS ER NORGES DØVEFORBUNDS HØYE BESKYTTER

sykepleiere eller avdelingsleder på sykehjem. De fleste har fått jobb på helseinstitusjoner med døve og hørselshemmede pasienter.

<https://sykepleien.no/sites/default/files/electronic-issues/pdf/653366.gen-ext.pdf>

<https://sykepleien.no/2022/11/vi-dove-er-ikke-skumlere-enn-andre>

Ekstra studiepoeng for de med minoritetsspråk som morsmål/førstespråk

NDF foreslår at det innføres ekstra studiepoeng for de som har minoritetsspråk som morsmål eller førstespråk. Vi mener dette vil føre til at flere med kompetanse i andre språk i tillegg til norsk, får bedre muligheter til å oppnå de poengene som kreves for å komme seg inn på ulike helseutdanninger og fullføre utdanningsløpet sitt. NDF vet at mange døve og hørselshemmede sliter med å komme seg inn på studier på grunn av lave karakterer fra grunnskolen og videregående. NDF mener det er ikke hørselstapet som er årsaken til lave karakterer, men feil undervisningspedagogikk i løpet av barne-, ungdoms- og videregående skoleårene. Vi mener at ved å tilby døve og hørselshemmede ekstrapoeng for deres unike kompetanse innen morsmålet norsk tegnspråk, vil de få muligheten til å være en ressurs for helse- og omsorgsfeltet.

Interkommunalt og interfylkeskommunalt samarbeid

Norges Døveforbund har som mål at kommuner og fylkeskommuner ser bort fra prinsippet om at helsetilbud skal gis av hjemkommunen i saker som omhandler helse- og omsorgstjenester til døve og hørselshemmede, og at de ser til interkommunale og interfylkeskommunale samarbeid. Døve og hørselshemmede har rett til å bo på sykehjem eller omsorgsboliger der det er andre døve og hørselshemmede pasienter, og som har tegnspråklig helsepersonell.

Avsluttende kommentar:

Det er så utrolig mange muligheter for hva døve og hørselshemmede kan jobbe som innen helse og omsorg. Det finnes mange yrker der døve og hørselshemmede helsepersonell er like bra som, og til og med kan være bedre enn, hørende helsepersonell. NDF mener dette er særlig i kontakt med døve og hørselshemmede pasienter. Døve og hørselshemmede kan jobbe som psykologer, psykiatere, kognitive terapeuter, miljøterapeuter, vernepleiere, sykepleiere, jordmødre, tannleger, tannlegesekretærer, forskere, ergoterapeuter, bioingeniører, portører, sosionomer, helsefagarbeidere, fysioterapeuter, barnevernspedagoger, fotterapeuter, optikere, m.fl.

For døve og hørselshemmede går også til tannlegen, til helsesøster, til optikeren og til psykologen. Døve og hørselshemmede kvinner føder også, og vil gjerne ha jordmødre som kan tegnspråk.

Grensen 9, 0159 Oslo Telefon: 23 31 06 30 E-post: post@doveforbundet.no

Hjemmeside: www.doveforbundet.no Konto for gaver: 8200.06.08072 Bankgiro: 8200.01.77004

Organisasjonsnummer: 974 252 708

NORGES DØVEFORBUND

KRONPRINS HAAKON MAGNUS ER NORGES DØVEFORBUNDS HØYE BESKYTTER

Det finnes flere arbeidsplasser som trenger døve og hørselshemmede helsepersonell, som Stiftelsen Signo, rådgivningskontorer for døve og hørselshemmede, LHL St. Hanshjemmet i Oslo, Nasjonal Behandlingsenhet for Sansetap og Psykisk Helse (NBSPH), barnehager og skoler med døve og hørselshemmede barn og elever, barnevernet, m.fl.

NDF ønsker også å vise til hva det finnes av tilbud for døve og hørselshemmede i andre land, som vi tenker kan være til inspirasjon for hvordan Norge kan ivareta sine døve og hørselshemmede pasienter:

- De Gelderhorst i Ede i Nederland er en slags «demenslandsby» for eldre døve: <https://www.gelderhorst.nl/welcome-to-de-gelderhorst/> Her er alle beboerne døve og hørselshemmede. Alle de ansatte som jobber der, må kunne tegnspråk.
- I Danmark har døve som ligger for døden en mulighet til å få terminal pleie av tegnspråklige personer: https://ddl.dk/ingen-doeve-skal-doe-alene/?fbclid=IwAR1g7xgNCydlIv0j7LeZu4Y_otaWia99r_77JNOEnqocUKY8vN_IoTB7yMs

NDF stiller gjerne til disposisjon for ytterligere dialog med departementet og utvalget om de punktene vi har nevnt.

Med vennlig hilsen

Petter Noddeland
Generalsekretær
Norges Døveforbund

Adriana Fjellaker
Interessepolitisk rådgiver
Norges Døveforbund